

Orta Öğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Vergi Algılama Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Değerlendirme

Ahmet ÖZEN*

Bilge Kaan ALTUNOĞLU**

Engin ÖZTORNACI***

ÖZ

Vergi, toplumsal bütünlüğün simgesi olan devlet kurumunun devamlılığı için temel kaynak niteliği taşımaktadır. Bu amaçla toplumdaki her bireyin üzerine düşen vergisel mükellefiyeti yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Elbette bunun için her bireyin vergiyi ne şekilde algıladığı, hangi bilinç düzeyine sahip olduğu ve nasıl bir tutum sergilediği önemlidir. Nitekim böyle bir çalışmanın vergi sisteminde yapılması öngörülen düzenlemelere de katkı sağlaması muhtemeldir. Çalışma kapsamında yasal izinler alınmış ve İzmir’de ortaokul düzeyindeki bazı öğrenciler üzerine anket çalışması yapılarak elde edilen veriler bir dizi analize tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular öğrencilerin vergi konusunda belirli bir algı düzeyine ulaştıklarını göstermiştir. Buna karşın, ailelerinin eğitim ve gelir durumlarının öğrencilerin algı düzeylerinde farklılıklar ortaya çıkarabildiği de tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vergi algısı, Z Kuşağı.

JEL Sınıflandırması: H29.

The Empirical Assesment Of Tax Perception Level Of Students At Secondary School

ABSTRACT

Tax is the basic resource for the continuity of government which is the symbol of social cohesion. For this purpose, each individual in a society has an obligation of tax liability. Of course, it's important that how individuals perceive tax, what level of tax consciousness they have and how they have attitude to taxes. Indeed, such a study will contribute also to the arrangements envisaged in such a study for tax system. Regulatory approvals have been obtained for this study and the data obtained from several students at secondary level survey carried out in İzmir has been subjected to a series of analyzes. The findings showed that students reach a certain level of perception about taxes. In contrast, education and family can reveal differences in students' perceptions of the level of income have been identified.

Key Words: Tax Perception, Z Generation.

JEL Classification: H29.

GİRİŞ

Devletin temel yapıtaşlarından biri vergi olup, devletin devamlılığı için düzenli vergi geliri elde etmesi elzemdir. Eğer bir devlet vergilendirmede istikrar sağlayamazsa bir dizi mali sıkıntılarla karşı karşıya kalabilir ve kaçınılmaz olarak mali krizle yüzyüze gelebilir. Verginin, kamu mali yönetiminin maliye politikası kapsamında kullandığı araçların başında gelmesine yönelik değerlendirme, aynı zamanda, devletin ekonomik ve sosyal hayat üzerinde de etkisinin ve

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, ahmet.ozen@deu.edu.tr

** Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, bilgekaan.altunoglu@deu.edu.tr

*** Bilim Uzmanı, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, engin.oztornaci@deu.edu.tr

müdahalesinin olduğunun ifadesi olabilmektedir (Cura & Kovancılar, 2013). Bunun için devletin düzenli bir vergi rejiminin oluşturulması ve toplumun vergiye gönüllü uyumunun sağlanması zaruridir. Bir toplumun vergiyi ne şekilde algıladığı, hangi bilinç düzeyine sahip olduğu ve nasıl bir tutum sergilediği vergiye gönüllü uyumun sağlanması açısından önemli faktörlerdir.

Vergi ödeme gücüne sahip olan toplum bireylerinin her biri birer vergi mükellefi olup harcamaları, gelirleri veya servetleri üzerinden vergi ödeyebilmektedir. Yani vergi mükellefi olmak için bir bireyin gelir elde etmesi, harcamaya yapması veya servet edinmesi yeterlidir. Bu noktada demografik açıdan farklı yaş gruplarında olsalar veya farklı sosyolojik yapılar sahip olsalar dahi tüm bireyler mutlaka bir şekilde vergi ödemektedir. Buna karşın mükellefler yasal olmayan yollara başvurarak vergi ödemezlerse vergi kaçakçılığı ortaya çıkmakta ve vergilemede istikrar ciddi şekilde zarar görebilmektedir (Cura & Kovancılar, 2013). Nitekim mükelleflerin vergi algılarının vergilemede istikrar ilkesi için doğru biçimde şekillendirilmesi gerekmektedir. Bunun için en önemli adımlardan biri elbette geleceğin yetişkin fertleri olacak çocukların vergi konusundaki algılarının incelenmesi ve bu konuda hangi adımların atılabileceğinin değerlendirilmesidir.

Vergi bilinci; bireylerin verginin farkında olmaları ve verginin neden alındığını kavramaları şeklinde tanımlanabilir. Bir toplumda vergi bilincinin oluşması için verginin ilk olarak bireyler tarafından algılanması ve bu değerlerin içselleştirilmesi gerekmektedir. Vergi bilincine sahip bir toplum; kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi bakımından vergi gelirlerinin devlet için anlamını kavrayan ve vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirme arzusunda olan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmada Z kuşağında yer alan ve farklı demografik özelliklere sahip ortaokul öğrencilerin vergiyi ne şekilde algıladıkları tespit edilerek vergi konusundaki bilinç düzeyleri ve tutumları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

I. ORTA ÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ (Z KUŞAĞI)

Günümüz itibariyle ortaokul düzeyindeki öğrenciler; Z kuşağı olarak da ifade edilen ve 2000 yılı sonrası doğanları kapsayan nesli ifade etmektedir. Bu nesildekilerin en büyükleri 13 yaşında olup, 5 ile 8.sınıf arasındaki tüm ortaokul öğrencileri de Z kuşağına girmektedir.

Z kuşağının 1965-1979 yılları arasında doğan X kuşağı ile 1980-1999 yılları arasında doğan Y kuşağına göre farklı davranışsal özellikler taşıdıkları söylenebilir. Öyle ki Z kuşağı, internet ve mobil teknolojilere hâkim olup akıllı telefonları, sosyal medyayı ya da tablet bilgisayarları yaygın şekilde kullanabilmektedir. Bu grup özellikle internet aracılığıyla sosyalleşmeyi tercih etmekte ve diğer nesillerden farklı olarak, internet ve teknoloji ile doğdukları tabir edilmektedir. Ülkemizin %17'sini oluşturan bu nesil oyuncak yerine ipad'lerle oynamakta ve teknoloji ile birlikte büyümektedir. Çabuk tüketen bir nesil olarak kabul edilseler bile bu kuşak internet ile fazla yoğunlaşmakta ve aynı anda birden fazla konu ile ilgilenebilme yeteneklerine de sahip bulunabilmektedir (Açık bilim.com, 2015).

Z kuşağın olaylara yönelik ilgileri çabuk kaybolabilmekle birlikte, teknolojiden yararlanılarak bunun belirli alanlara yönlendirilebilmesi de mümkündür. Nitekim çalışmanın niteliği itibariyle vergi algılama konusu ele alındığından bu neslin vergiye karşı kanaatlerinin ne olduğu ve buna nereden ulaştıkları da tespit edilmesi gereken bir husustur. Eğer bu neslin vergi konusunda algılarında bazı yanlış noktalar tespit edilirse, bunların hangi araçlar vasıtasıyla değiştirilebileceği de mümkün olabilecektir.

II. MÜKELLEFLERİN VERGİ ALGILAMA DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜMÜNE YÖNELİK ÇEŞİTLİ ÇALIŞMALAR

Türkiye’de mükelleflerin vergiyi ne şekilde algıladıkları, hangi kanaatlere sahip olduklarının tespiti açısından bir dizi akademik çalışma yürütülmüştür. Bu tür çalışmalar demografik açıdan farklı tür mükellefler üzerine uygulanmış olmakla birlikte, vergiye karşı toplumsal bakışı yansıtacak önemli bulgulara sahiptir. Çalışma kapsamında literatürde yer alan benzer bazı çalışmalara değinilecektir.

2005 yılında İ.Sağbaş ve A.Başoğlu tarafından Afyonkarahisar ilinde ortaokul düzeyindeki toplam 170 öğrenciyi kapsayan bir çalışma yürütülmüş ve çalışmada ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergiyi doğru algılamadıkları ve algılama yanlışlarının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin algılamalarını etkileyen sosyal faktörlerin başında aile ve iletişim araçlarının geldiği bulgusu elde edilmiştir.

M.Taytak tarafından 2010 yılında Uşak İli’ne bağlı çeşitli ilköğretim II. Kademedeki toplam 410 öğrenci üzerine gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada ise öğrencilerin vergi kelimesini ilk olarak ailelerinden öğrendikleri ve ailelerin yanında vergi idaresi ve okullar tarafından da vergi adına çalışmalar yapılması gerektiği tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergi ile kamu hizmetleri arasındaki bağı doğru algıladıkları ve vergi bilincine sahip oldukları bulgusu elde edilmiştir.

III. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Çalışmada milenyum çağı çocukları olarak da ifade edilen Z kuşağının vergiyi ne şekilde algıladığının tespitine yönelik bir anket hazırlanarak ortaokul düzeyindeki öğrencilere uygulanması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda yasal izinler alınmış ve İzmir Buca ve Gaziemir ilçelerine bağlı beş okulda anket uygulaması yapılmıştır.

A. Araştırma Yöntemi

İlköğretim 5., 6., 7., 8. sınıf öğrencilerinin vergi ile ilgili algılarının değerlendirilmesi için 20 sorudan oluşan bir soru formu oluşturulmuştur. Soru formu oluşturulmasında literatürde daha önce algıyla ilgili yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca özel bir okulda odak grup çalışması yapılarak öğrencilerin vergi algısındaki bilgileri ve düşünceleri soru formunun oluşturulmasında kullanılmıştır. İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin vergi algılarını değiştiren demografik değişkenler de literatürden yararlanılarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada öncelikle soru formunda yer alan ifadelere ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilecektir. Daha sonra faktör analizi yapılarak soru formunun güvenilirliği ve geçerlilik hakkında bilgi verilecektir. Faktör analizi sonucu faktör dağılımları belirlenecek ve dağılımlar arasındaki bağıntının gücü korelasyon analizi ile test edilecektir. Demografik değişkenlere göre t-Testi, ANOVA testleri yapılarak demografik sorulara verilen cevaplarda farklılık olup olmadığı analiz edilecektir. Son olarak Regresyon Analizi ile vergi ödemenin gerekliliğinin faktör analizi sonucu oluşan değişkenlere göre ağırlıkları belirlenerek tahminleme yapılmaya çalışılacaktır.

B. Katılımcıların Demografik Özellikleri

2014-15 eğitim öğretim döneminde İzmir ili Buca ve Gaziemir ilçelerinde yer alan özel ve kamu ortaokullarından elde edilen 2000'e yakın soru formundan güvenilirlik açısından 930 tanesi analizde kullanılmıştır. Demografik değişkenler için ise 5. sınıf 314, 6. sınıf 247, 7. sınıf 142 ve 8. sınıftan 227 öğrenci değerlendirme yapmıştır.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler

	Frekanslar				
	1	2	3	4	5
1. Vergi devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı olarak ödenir.	52	35	184	270	382
2. Vergi kazandığımız paradan alınır.	53	35	157	237	442
3. Vergi harcamalardan alınır.	103	87	255	185	271
4. Sahip olduğumuz mallar için vergi öderiz.	60	46	185	238	388
5. Her vatandaş vergi öder.	58	55	122	174	504
6. Vergiden alınan paralar yol, su, elektrik, eğitim sağlık gibi hizmetler için kullanılır.	64	49	131	225	450
7. Ailem vergisini öder.	12	10	45	80	767
8. Vergi ödememek devlet ceza verir.	58	47	177	215	422
9. Vergi zorla alınır.	234	145	237	114	185
10. Her vatandaş eşit vergi öder.	278	176	197	110	157
11. Vergi ödeyince paramız azalır.	86	89	237	168	337
12. Devlet vergi ödemediğimizde affeder.	66	58	274	157	365
13. Çalıştığım zaman vergimi ödemek isterim.	129	46	181	206	352
14. Devletin aldığı vergiler doğru yere harcanır.	130	74	286	182	250
15. Vergi olarak alınan paralar çok fazladır.	48	64	336	166	303
16. Vergi ödemeyen kişi kötü vatandaşdır.	229	135	260	132	163
17. Vergi ödemeyen kişi akıllı vatandaşdır.	104	47	180	191	393
18. Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar.	84	72	215	256	290
19. Okulumda vergi algısında bilgilendirilmek isterim.	126	69	215	185	329
20. Genel olarak değerlendirdiğimde vergi ödemek gereklidir.	77	36	183	217	415

Anket çalışmasına katılan öğrencilerden 476'sı erkek ve 449'u kız öğrencidir. Öğrencilerin ailelerinin eğitim durumları ise %47,4'ü üniversite mezunu ve %23,5'i lise mezunu olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin büyük çoğunluğu eğitilmiş olduğu söylenebilir. Öğrenciler; annelerinin mesleği sorulduğunda %55,1'i çalışmadığını ve babalarının mesleği sorulduğunda ise %50'si serbest meslekte çalıştığını ifade etmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin %44,3'ünün ailesinin aylık gelirinin 4001 TL ve üstü olduğu tespit edilmiştir. Vergi kelimesinin nereden öğrenildiğine dair soruda ise öğrencilerin %44,2'si ailelerinden öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Soru formunda yer alan ifadelere verilen cevaplara ilişkin Tablo 1 oluşturulmuştur. Genel olarak öğrencilerin verdiği yanıtlardan ortalamaların yüksek olduğu ifade edilebilir.

C. Anket Uygulaması Ve Elde Edilen Bulgular

1. Faktör Analizi

Ankete katılan 930 öğrenciden elde edilen veriler faktör analizine tabi tutulmuş ve bu analiz sonucu sorular üç başlık altında toplanmıştır. Analizde ölçeğin güvenilirliği 0,718 olarak bulunmuş olup, bu değer ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Nitekim soru formunun $p < 0,01$ anlamlılık düzeyinde geçerliliği tespit edilmiş ve Kaiser-Meyer-Olkin değeri ise 0,794 olarak bulunmuştur. Faktör analizindeki üç boyut ise toplam varyansın %42,917'sini açıklamaktadır.

Tablo 2: Faktör Analizi

	Faktörler		
	Vergi Bilinci	Vergi Algısı	Vergi Tutumu
6. Vergiden alınan paralar yol, su, elektrik, eğitim sağlık gibi hizmetler için kullanılır.	0,763		
14. Devletin aldığı vergiler doğru yere harcanır.	0,719		
1. Vergi devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı olarak ödenir.	0,625		
5. Her vatandaş vergi öder.	0,548		
18. Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar.	0,481		
4. Sahip olduğumuz mallar için vergi öderiz.		0,662	
8. Vergi ödemezsek devlet ceza verir.		0,644	
3. Vergi harcamalardan alınır.		0,625	
2. Vergi kazandığımız paradan alınır.		0,572	
17. Vergi ödemeyen kişi akıllı vatandaştır.			0,706
13. Çalıştığım zaman vergimi ödemek isterim.			0,692
16. Vergi ödemeyen kişi kötü vatandaştır.			0,513

Cronbach's Alpha 0,718 ; $p < 0,01$; Kaiser-Meyer-Olkin 0,794

2. Korelasyon Analizi

Faktör analizi sonucu bulunan vergi tutumu, algısı ve bilincinin aralarındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Vergi algısı ile vergi tutumu arasında 0,246; vergi bilinci ile vergi tutumu arasında 0,386 ve vergi bilinci ile vergi algısı arasında 0,295'lik düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir.

3. Kız ve Erkek Öğrencilerin Verdikleri Yanıtlarda Farklılık Olup Olmadığına İlişkin T-Testi

Vergi tutumu, algısı ve bilinci boyutları için kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevaplarda farklılık olup olmadığının değerlendirildiği t-Testinde kızların verdikleri cevapların ortalamalarının erkeklerin verdikleri cevapların ortalamasından daha fazla olduğu bulunmuştur.

Veriler ışığında vergi tutumu değişkenine kızlar ve erkeklerin verdikleri cevaplarda anlamlı bir farklılık vardır. $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde t değeri -3,18'dir. Vergi bilinci değişkenine göre ise kızların ve erkeklerin verdikleri cevaplarda anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde t değeri -4,6'dır.

4. ANOVA Testi

Yapılan çalışmada ailenin eğitim durumu, öğrencilerin anne ve babalarının meslekleri, ailenin aylık geliri ve öğrencilerin vergi kavramını ilk defa nereden öğrendiklerine ilişkin veriler ışında tek yönlü Anova testi uygulanmıştır.

a. Tek Yönlü ANOVA (Ailenin Eğitim Düzeyi)

İlköğretim düzeyindeki çocukların ailelerinin eğitim düzeyinin vergi ile ilgili değişkenlere verdikleri cevaplarda bir değişiklik meydana getirip getirmediği Tek Yönlü Anova testiyle analiz edilmiştir. Değişkenlere ait varyansların homojenliği değerlendirildiğinde vergi tutumu ($p > 0,05$) ve vergi bilinci ($p > 0,05$) değişkenlerinin varyansları homojendir. Fakat vergi algısının varyansı ($p < 0,05$) homojen değildir.

Vergi algısı değişkeni için p değeri 0,000 olduğundan ailelerin eğitim durumlarına göre verilen cevapların ortalamasında bir farklılık bulunmaktadır. Vergi algısı için $Sd_1=3$, $Sd_2=902$ olan F değerinin 9,565 olarak elde edildiği gözlenmektedir. Vergi tutumu ve vergi bilinci algısında ailenin eğitim durumuna göre verilen cevapların ortalamasında bir farklılık bulunmamaktadır.

Ailenin eğitim durumuna göre öğrencilerin vergi algısına yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde; ailesi üniversite mezunu olanların okuryazar ve ilköğretim mezunu olanlara göre verdikleri cevaplarda daha yüksek ortalamaya sahip oldukları gözlenmiştir.

b. Tek Yönlü ANOVA (Anne Mesleği Değişkenine Göre)

Anne mesleği demografik değişkeni için Vergi Tutumu, Verginin algısı ve vergi bilinci Tek Yönlü ANOVA testi ile değerlendirilmiştir.

Anne mesleği demografik değişkeni için Vergi Tutumu (p değeri 0,299), Verginin algısı (p değeri 0,249) ve vergi bilincinin (p değeri 0,119) varyanslarının homojen olduğu görülmektedir.

Vergi algısı ölçeği için p değeri 0,000; Sd1=3 Sd2=914 ve F değeri 7,510 olarak gözlenmektedir. Verginin algısı ölçeğinde anne mesleğine göre verilen cevapların ortalamalarının farklı olduğuna karar verilmektedir.

Öğrencilerden anneleri kamuda çalışanlar ile özel sektörde çalışanlar ve çalışmayanların verginin algısı için verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Annesi kamuda çalışan öğrencilerin çalışmayan veya özel sektörde çalışan annelerin çocuklarına oranla cevapların ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Scheffe testi sonuçları incelendiğinde p değerinin 0,05 ten küçük olduğu ölçülmüştür. Annesi kamuda çalışanlar 2. Kümede, özel sektör, serbest meslek ve çalışmayanlar 1. Kümede yer almaktadırlar. Annesi kamuda çalışan öğrencinin vergi algısı ölçeğine verdiği cevapların ortalaması ile özel sektör, çalışmayan ve serbest meslek için verilen cevapların ortalaması farklıdır. Annesinin kamu sektöründe çalıştığı öğrencilerin diğerlerine göre ortalamaları daha yüksektir.

c. Tek Yönlü ANOVA (Baba Mesleği)

Baba mesleği demografik değişkeni için Vergi Tutumu, Verginin algısı ve vergi bilinci Tek Yönlü ANOVA testi ile değerlendirilmiştir.

Baba mesleği demografik değişkeni için vergi tutumu (p değeri 0,538), vergi algısı (p değeri 0,947) ve vergi bilincinin (p değeri 0,758) varyanslarının homojen olduğu ölçülmüştür. Nitekim baba mesleği demografik değişkeni için vergi tutumu (p değeri 0,671), vergi algısı (p değeri 0,184) ve vergi bilinci (p değeri 0,115) kapsamında verilen cevapların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

d. Tek Yönlü ANOVA (Aylık Gelir)

Aylık Gelir demografik değişkeni için Vergi tutumu, Verginin algısı ve vergi bilinci Tek Yönlü ANOVA testi ile değerlendirilmiştir.

Aylık gelir demografik değişkeni için vergi tutumu (p değeri 0,000), vergi algısı (p değeri 0,166) ve vergi bilinci (p değeri 0,000) olduğu görülmektedir. Vergi algısı için varyansların homojen olduğu fakat vergi tutumu ve vergi bilinci varyanslarının homojen olmadığı görülmektedir.

Vergi algısı ölçeği için p değeri 0,000; Sd1=2 Sd2=867 ve F değeri 14,427 olarak gözlenmektedir. Vergi algısı aylık gelire göre verilen cevapların ortalamalarının farklı olduğuna karar verilmektedir.

Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri için verginin algısına verdikleri cevaplar incelendiğinde gelir düzeyi 4001 TL ve üstü olanların diğer gelir grubunda yer alanlara göre verdikleri cevapların ortalamaları daha yüksektir.

Scheffe testi sonucu incelendiğinde p değerinin 0,05 ten küçük olduğu görülmektedir. Aylık geliri 4001 ve üstü olanlar 2. Kümede, 4000 ve altı olanlar 1. Kümede yer almaktadır. Aylık geliri 4001 TL ve üstü olanlar için vergi algısı ölçeğine verilen cevapların ortalaması ile 4000 TL ve altı olanlar için verilen cevapların ortalaması farklıdır. Aile gelirleri 4001 TL ve üstü olan öğrencilerin diğerlerine göre ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

e. Tek Yönlü ANOVA (Vergiye nereden öğrendin)

Vergiye nereden öğrendin demografik değişkeni için Vergi Tutumu, Verginin algısı ve vergi bilinci Tek Yönlü ANOVA testi ile değerlendirilmiştir.

Vergiye nereden öğrendin demografik değişkeni için vergi tutumu (p değeri 0,773), vergi algısı (p değeri 0,314) ve vergi bilinci (p değeri 0,103) varyanslarının homojen olduğu görülmektedir. Vergi tutumu ölçeği için p değeri 0,018; Sd1=3 Sd2=903 ve F değeri 3,385 olarak gözlenmektedir. Vergi tutumu ölçeğinde vergiyi nereden öğrendiğine göre verilen cevapların ortalamalarının farklı olduğuna karar verilmektedir. Vergi bilinci ölçeği için p değeri 0,002; Sd1=3 Sd2=903 ve F değeri 4,957 olarak gözlenmektedir. Vergi bilinci ölçeğinde vergiyi nereden öğrendiğine göre verilen cevapların ortalamalarının farklı olduğuna karar verilmektedir.

Vergi bilinci değişkeni için vergiyi nereden öğrendiğinin sorulduğu soruya verilen yanıtların ortalamaları incelenmiştir. Verginin anlamını aileden öğrenenlerin verdikleri yanıtların ortalaması, çevreden veya medyadan öğrenenlerin yanıtlarının ortalamasından daha yüksektir.

Scheffe testi sonucu incelendiğinde p değerinin 0,05 ten küçük olduğu görülmektedir. Vergiyi ailesinden öğrenenlerin 2. Kümede, alışveriş merkezinde öğrenenler ise 1. Kümede yer almaktadırlar. Çevresinden ve medyadan öğrenenler ise 1. Kümede yer almaktadır. Vergiyi ailesinden öğrenenlerin alışveriş merkezinde öğrenenlerden vergi tutumu değişkeni için daha yüksek bir ortalamaya dahil olduğu gözlenmektedir.

5. Regresyon Analizi

“Vergi ödemek gereklidir” bağımlı değişkenini vergi tutumu, vergi algısı ve Vergi bilinci bağımsız değişkenlerinden ne kadar etkilendiğinin analiz edildiği çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Vergi ödemenin gerekliliğinin, vergi bilinci, vergi tutumu ve verginin algısı ile açıklandığı çoklu doğrusal regresyon modelinin belirlilik katsayısı 0,395’tir.

Tablo 3: Vergi Ödemenin Gerekliliği Algısını Etkileyen Değişkenlere İlişkin Regresyon Analizi

Değişkenler	β	t	Sig.
SABİT	-,324	-1,647	,100
Vergi tutumu	,500	13,697	,000
Vergi algısı	,173	4,144	,000
Vergi bilinci	,485	11,052	,000

R : ,628 ; R Square: ,395 ; Adjusted R Square : ,393 F: 200.715 ; p: 0,000

Yukarıdaki tablodan elde edilen sonuçlara göre:

Y: Vergi ödemenin gerekliliği

X₁: Vergi Tutumu

X₂: Verginin algısı

X₃: Vergi Bilinci

$$Y = -0,324 + 0,5* X_1 + 0,173* X_2 + 0,485* X_3$$

(0,197)	(0,036)	(0,042)	(0,044)
(-1,647)	(13,697)	(4,144)	(11,052)

Vergi tutumu ile ilgili algıda bir birimlik artış vergi ödemenin gerekliliği algısını 0,5 birimlik artıracaktır. Vergi bilinci algısındaki bir birimlik artış ise vergi ödemenin gerekliliğini 0,485 birim artıracaktır.

D. Analizden Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

Bu çalışmada ortaokul düzeyinde eğitim alan çocukların vergi kavramının anlamı, vergi vermenin ve vermemenin olası sonuçları hakkındaki algıları değerlendirilmiştir. Faktör analizi sonucunda özellikle verginin hizmet karşılığı olarak alındığı ve doğru yerlere harcandığı konusunda öğrenciler büyük oranda hemfikir olmuşlar ve vergi bilinci konusunda belirli bir düzeye ulaşmışlardır. Ayrıca öğrencilerin verginin nelerden alındığı ve vergi ödemenin cebri olduğu ve ödenmemesi halinde cezai sorumluluğun bulunduğu konularında verdikleri yanıtlardan vergi konusunda bilgi sahibi oldukları da anlaşılmaktadır. Geleceğin yetişkinleri olacak çocukların çalıştıklarında büyük oranda vergilerini ödemek istemeleri vergi konusunda belirli bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlarda vergi tutumu, algısı ve bilinci değişkenleri arasında pozitif yönde düşük bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin bu kavramları birbirleriyle çok fazla ilişkilendirmediklerini göstermektedir. Ayrıca ailelerin eğitim düzeyindeki mevcut farklılıkların verilen cevaplar açısından farklılık meydana getirdiği de tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda üniversite mezunu ailelerin çocuklarının okuryazar, ilköğretim ve lise mezunu olan ailelerin çocuklarına göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durum ise vergi algısı konusunda eğitilmiş ailelerin çocuklarının daha bilinçli olduklarına yönelik bir kanaat oluşturmuştur.

Çalışmada babanın eğitim durumunun değişkenlere verilen cevaplar açısından bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmişken; öğrencilerinin anne mesleklerindeki değişiklikler vergi algısı değişkenine verilen cevaplarda bir farklılık oluşturmuştur. Ayrıca annesi kamuda çalışan çocukların verdikleri yanıtların ortalamaları diğer annelerin çocuklarının verdikleri yanıtların ortalamasından daha yüksektir. Bu durumda kamuda çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan ve özel sektörde çalışan annelerin çocuklarına kıyasla verginin konusu konusunda daha bilinçli oldukları söylenebilir.

Aylık gelir demografik değişkeni değerlendirildiğinde vergi algısı değişkeni için verilen yanıtların ortalaması aylık gelire göre farklılık göstermektedir. 4001 TL ve üstü aylık geliri olan ailelerin çocuklarının verdikleri yanıtların ortalaması 0-2000TL ve 2001-4000TL aylık geliri olan ailelerin

çocuklarının ortalamasından daha fazladır. Bu durum yüksek gelir grubu ailelerin çocuklarının verginin konusu hakkında daha bilinçli olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin vergiyi nereden öğrendiklerinin değerlendirildiği demografik değişkene verilen yanıtlar incelendiğinde; vergiyi ailesinden öğrenen çocuklarının verdikleri yanıtların ortalamasının; çevreden, medyadan ve alışveriş merkezinden öğrenen çocukların ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ailenin vergi konusunda çocukları daha fazla bilgilendirdiklerini düşündürmektedir.

Vergi ödemenin gerekliliğinin değerlendirildiği regresyon analizinden çıkan sonuçlar incelendiğinde, vergi tutumu ve vergi bilinci değişkenlerinin önemli olduğu göze çarpmaktadır. Vergi tutumu ile ilgili algıda bir birimlik artışın vergi ödemenin gerekliliği algısını 0,5 birimlik artıracığı görülürken, vergi bilinci algısındaki bir birimlik artış ise vergi ödemenin gerekliliğini 0,485 birim artıracaktır. Bu durum vergi tutumu ve vergi bilinci değişkenlerinin vergi ödemenin gerekliliği konusunda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Öğrenciler verginin yararları hakkında eğitime tabi tutularak bilinçlendirilebilir ve gelecekte vergiye gönüllü uyumları kuvvetlendirilmek suretiyle mali politikalarda daha tutarlı sonuçlar alınabilir.

SONUÇ

Z kuşağındaki çocuklardan ortaokul düzeyinde olanlar arasında yapılan bu araştırmada geleceğin yetişkinleri olacak öğrencilerin vergi konusunda belirli bir algı düzeyine ulaştıkları tespit edilmiştir. Nitekim ankete katılan öğrencilerin çoğunluğu meslek sahibi oldukları zaman vergilerinin ödemek istediklerini ifade etmişlerdir. Ancak özellikle eğitilmiş ve yüksek gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında vergi bilincinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocukların vergi algılarını daha ziyade annelerinden kazandıkları ve özellikle annesi kamu kesiminde çalışan çocuklarda düzeyin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Tüm bulgular göstermektedir ki Z kuşağındaki çocuklar aslında vergi konusunda belirli bir kanaate ulaşmışlardır ancak buldukları sosyo-ekonomik çevre bilinç düzeylerinde sapmalara yol açabilmektedir. Elbette toplumda herkesin yüksek gelirli ve eğitilmiş olması yakın gelecekte kolay görünmemektedir. Bu yüzden bu kuşağın vergi konusunda bilinç düzeylerinin yükseltilerek kamu politikalarına uygun tutum sergileyebilmeleri için özellikle okullarda bu konuda seçmeli de olsa ders konulması önerilmektedir. Ayrıca bu kuşağın yoğun şekilde kullandığı sosyal medyadan veya sanal ortamdan da yararlanılarak vergi bilincinin yükseltilmesi sağlanabilir. Sonuç olarak devletin tüm organlarını besleyen ve gelişimini sağlayan kan gibi betimleyebileceğimiz vergi; ancak düzenli akışını sağlayabilecek bir toplum içinde devletin devamlılığını mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Cura, S. & Kovancılar, B. (2013). Vergilemenin Girişimcilik Üzerine Etkisi. *4. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s.549-557). Manisa: C.B.Ü. Rektörlük Matbaası.
- Sağbaş,İ., Başoğlu, A. (2005). İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergileri Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.VII, S.2, ss.123-144., <http://www.iibfdergi.aku.edu.tr/pdf/7-2/7.pdf>
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma. *Maliye Dergisi*, Sayı:158, ss.496-512., http://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/158/26.Mustafa.TAYTA K.pdf
- Açık bilim.com. (2015). <http://www.Acikbilim.com/2013/09/dosyalar/nesiller-ayriliyor-x-y-ve-z-nesilleri.html>.(15.04.2015)